

Utgångspunkter för val av exempeluppgifter för samhällskunskap åk 9.

Delkunskapskrav och centralt innehåll

De nationella proven i samhällskunskap för åk 6 avser att pröva elevernas kunskaper i ämnet enligt kursplanens kunskapskrav. Eftersom kunskapskraven ofta inte direkt pekar ut ett innehåll, så kan man säga att det som prövas är kunskapskraven applicerat på det centrala innehållet för samhällskunskap åk 9.

Resultatet blir en ganska stor matris med olika delar av kunskapskraven fördelat på olika innehåll.

De nationella proven kan inte pröva allt detta, men skall ändå utgöra ett stöd för lärares betygssättning.

Kunskapskraven uttrycks ofta i pluralis, det finns ett för nivå E, ett för C och ett för A. Men inom detta kunskapskrav återfinns många delar, ofta väl åtskilda. Vi kallar detta för delkunskapskrav. I det hela kunskapskravet urskiljs sex stycken *delkunskapskrav*. På sidan 2 återfinns de *utan* progressionsuttrycken (dvs de delar som skiljer de olika betygsnivåerna).

Det centrala innehållet för samhällskunskap åk 7-9 återfinns på sidan 3.

Inget enskilt ämnesprov kommer att pröva alla delkunskapskrav, men över tid avser ämnesprovet i samhällskunskap att pröva alla.

Olika format

I provrapporten för ämnesprovet i samhällskunskap åk 9 2013 och i en kommande för 2014 (båda finns/kommer att finnas på npsportal.se) görs en längre genomgång varför ämnesprovet måste ha uppgifter av olika format. Mycket kortfattat kan sägas att det är en kombination av ett antal orsaker:

- Fler uppgifter behövs för att eleverna skall kunna visa sina kunskaper och för att provet skall ge ett säkert bedömningsunderlag= många uppgifter = för omfattande att genomföra och bedöma = strukturerade svarsformat behövs
- Olika typer av uppgifter ger olika elever möjligheter att uttrycka sina kunskaper (beroende på kön, bakgrund, lässkicklighet, skrivskicklighet m.m.)

Exempeluppgifterna i samhällskunskap är valda med detta som bakgrund. De är prov på några olika format applicerat på några olika delkunskapskrav.

De är fria att använda för lärare och elever. Det bör dock påpekas att strukturerade svarsalternativ inte indikerar att lätt mätta detaljkunskaper är det avsedda med undervisningen. För att klara de kommande provens strukturerade uppgifter krävs kunskaper ur ett bredare perspektiv.

Sid 2: Delkunskapskrav för åk 9 inom samhällskunskap, Lgr 11

Sid 3: Centralt innehåll för åk 7-9 inom samhällskunskap, Lgr 11

Delkunskapskrav samhällskunskap åk 9, utan progressionsuttryck (d.v.s. utan de progressionsuttryck som särskiljer betygsnivåerna, de märks här ut med *):

Delkunskapskrav 1:

Eleven har * kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då * samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett * fungerande sätt.

Delkunskapskrav 2:

Eleven kan föra * resonemang om hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra och beskriver då * samband mellan olika faktorer som har betydelse för individers möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation.

Delkunskapskrav 3:

Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då * samband med * underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med * resonemang och * underbyggda argument och kan då i * utsträckning växla mellan olika perspektiv.

Delkunskapskrav 4:

Eleven redogör för de mänskliga rättigheternas innebörd och betydelse och ger exempel på hur de kränks och främjas i olika delar av världen. Dessutom kan eleven redogöra för de nationella minoriteterna och deras särställning och rättigheter.

Delkunskapskrav 5:

Eleven har * kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra * resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt och för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.

Delkunskapskrav 6:

Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett * fungerande sätt och för * underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Undervisningen i samhällskunskap ska behandla följande centrala innehåll I årskurs 7–9

Individer och gemenskaper

- Ungdomars identiteter, livsstilar och välbefinnande och hur detta påverkas, till exempel av socioekonomisk bakgrund, kön och sexuell läggning.
- Sveriges befolkning, dess storlek, sammansättning och geografiska fördelning. Konsekvenser av detta, till exempel socialt, kulturellt och ekonomiskt.
- Svenska välfärdsstrukturer och hur de fungerar, till exempel sjukvårdssystemet, pensionssystemet och arbetslöshetsförsäkringen. Vilket ekonomiskt ansvar som vilar på enskilda individer och familjer och vad som finansieras genom gemensamma medel.
- Immigration till Sverige förr och nu. Integration och segregation i samhället.

Information och kommunikation

- Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare, underhållare och granskare av samhällets maktstrukturer.
- Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel en dagstidnings olika delar. Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet.
- Möjligheter och risker förknippade med Internet och kommunikation via elektroniska medier

Rättigheter och rättsskipning

- De mänskliga rättigheterna inklusive barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen. Deras innebörd och betydelse samt diskrimineringsgrunderna i svensk lag.
- Olika organisationers arbete för att främja mänskliga rättigheter.
- Hur mänskliga rättigheter kränks i olika delar av världen.
- De nationella minoriteterna och samernas ställning som urfolk i Sverige samt vad deras särställning och rättigheter innebär.
- Demokratiska fri-och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter.
- Rättssystemet i Sverige och principer för rättssäkerhet. Hur normuppfattning och lagstiftning påverkar varandra. Kriminalitet, våld och organiserad brottslighet. Kriminalvårdens uppgifter och brottsoffers situation.

Samhällsresurser och fördelning

- Hur hushållens, företagens och det offentliga ekonomien hänger samman. Orsaker till förändringar i samhällsekonomin och vilka effekter de kan få för individer och grupper.
- Hur länders och regioners ekonomier hänger samman och hur olika regioners ekonomier förändras i en globaliserad värld.
- Arbetsmarknadens och arbetslivets förändringar och villkor, till exempel

- arbetsmiljö och arbetsrätt. Utbildningsvägar, yrkesval och entreprenörskap i ett globalt samhälle. Några orsaker till individens val av yrke och till löneskillnader.
- Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och inflytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Sambanden mellan socioekonomisk bakgrund, utbildning, boende och välfärd. Begreppen jämlikhet och jämställdhet.

Beslutsfattande och politiska idéer

- Politiska ideologier och hur skiljelinjerna i det svenska partiväsendet har utvecklats.
- Sveriges politiska system med Europeiska unionen, riksdag, regering, landsting och kommuner. Var olika beslut fattas och hur de påverkar individer, grupper och samhället i stort. Sveriges grundlagar.
- Några olika stats-och styrelseskick i världen.
- Aktuella samhällsfrågor, hotbilder och konflikter i Sverige och världen. FN:s syfte och huvudsakliga uppdrag, andra former av internationell konflikthantering och folkrätten i väpnade konflikter.
- Europeiskt och nordiskt samarbete, dess bakgrund och innehåll.